ОВА
1934
Ч.1.
ХАТА

„НОВА ХАТА"

ЖУРНАЛ ДЛЯ ПЛЕКАННЯ ДОМАШНЬОЇ КУЛЬТУРИ.

Виходить раз у місяць.

Річник X. Число 1. 1. січня 1934.

ЗМІСТ.

ІЛЮСТРАЦІЇ:

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:

ЛЬВІВ. РИНОК 39. І. п.

Телєфон: 85-83 Число конта П.К.О. 405361

Річна передплата .... 16.00 зол.
Піврічна передплата .... 8.50 „
Чвертьрічна передплата ...... 4.50 „
Ціна поодинокого числа: 1.50 зол., подвійного 2.50 зол.

Річна передплата в Америці й Канаді .. . 3.50 дол.
Річна передплата в Чехословаччині .... 60 Кч.
В Румунії: річна передплата 400 леїв, піврічна 210 леїв, чвертьрічна 120 леїв, поодиноке число 40 леїв.
В Румунії приймають передплату на „Нову Хату": Юрій Гливка, Чернівці, ул. Петровича 4.

Пренумерата є платна з гори; післяплатникам числиться передплату так, якби була плачена квартально. Хто не повідомить адміністрації письмено про те, що не бажає вже передплачувати, числиться далі передплатником. Зворот числа поштою ще не є виповідженням пренумерати.

Реклямації треба вносити за посередництвом місцевого поштового уряду, коли число не наспіло до 10-го кожного місяця на місце призначення. Реклямацій надісланих прямо, або в пізнішому речинці Адміністрація не бере під розвагу.

В разі зміни місця побуту треба повідомити завчасу Адміністрацію про нову адресу, не забуваючи при цьому подати й давне місце замешкання. На кошти зміни адреси слід долучити 50 сот. поштовими значками.

До всякої кореспонденції з Редакцією і Адміністрацією слід долучити 30 сот. поштовими значками.

НОВА ХАТА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ПЛЕКАННЯ ДОМАШНЬОЇ КУЛЬТУРИ

РІК X. СІЧЕНЬ 1934 Ч. 1.

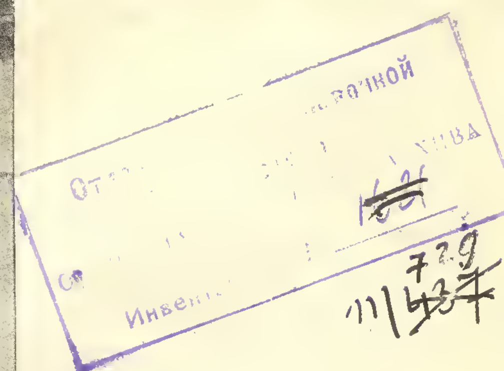

ПРИВІТ ІЗ СЛАВСЬКА!

ДЕНЬ ГОСПОДИНІ

Сніданок на цераті,
Хліб, булка, кава-люра —
Про школу всі думають в хаті,
Чоловік спішить до бюра.
Порядки — посуд, стирка,
Ліжка і постіль. До міста —
Тиша — годинник лиш тирка —
Запах капусти і тіста.
Обід: турботи, догани,
Злі ноти, чинші, недобори,
Хліб жебракам для обмани,
Брудних тарілок гори.
Лєкції бубонять діти —
Крик, бійка, синці, голосіння,
Зшиток, чорнило розлите —
Похибки, вірші, множіння.

Брудні комірці, маншети,
Шкарпитки, штанці, лати,
Ґудзики, нитки, цири.
Ґазета — годі читати,
Танцюють букви рядками.
Коли б нарешті спочати!
Кружляє думка без тями.
А тут ще обув' натерти,
Сховати посуд помитий,
Глянуть, чи двері заперті,
Покласти спати діти.
А потім — отупіння...
(Серпанок на чорну площу)
І тільки інколи ніччю
Заблисне наче натхніння,
Нагле питання: „...навіщо?..“

(W. K.)

ПЕРЕД ЖІНОЧИМ КОНҐРЕСОМ

Тут і там просякають через пресу вістки про плянований конґрес жіночий. Точні вістки принесло щойно недавно „Діло“ й „Жіноча Доля“: Конґрес назначений на літо цього року й має відбутися в Станиславові.

Саме тепер минає пятьдесять літ від тої хвилини, коли в Станиславові відбулися перші основні сходини „Товариства руських жепщин“. Наталя Кобринська була душею цієї справи. Ще за часів свого віденського побуту зацікавила вона жіночим питання декілька тамошніх одиниць. Так що в 1883 р. на студентському вічу в Коломиї порушили віденські Січовики цю проблєму. А в 1884 р., коли вона взялася вперше реалізувати свою програму, мала вже багато приклонників. Іван Франко, Михайло Павлик, Василь Поляпський, привитали її почин.

Наталя Кобринська не довела до кінця свого наміру. Її сміливі пляни: „рід жіночої читальні, полученої з літературним видавництвом“ розбилися об вузьколобість не тільки самих жіночих кругів. Вона перейшла на літературну роботу й від того часу орґанізаційною не займалась. Але цій її першій спробі завдячуємо таку важну дату нашого жіночого руху, як перше пятьдесятьліття.

Дата, якою можна гордитися дійсно. Тоді, коли наша преса, шкільництво обходить цей спізнений ювилей, важний і дорогий тільки для нас самих, стоїмо ми в жіночому рухові поруч жіноцтва всего світу. Більшість жіночих орґанізацій виростала в тому часі. 1884 рік є тільки доказом на живучість нашого проводу, який умів відгукнутися на актуальні европейські течії.

Тепер знову зійдеться у Станиславові наше жіноцтво. Не тільки одно товариство, а десятки орґанізацій. Не тільки Союз Українок, товариство з програмою загальною, але й орґанізації з завданнями спеціяльними, як кооперативи „Труд“, „Українське Народне Мистецтво“, Т-во „Будучність“, Секція Студенток ітд. Мрії Кобринської про „Жіночу читальню, получену з видавництвом“, сітку захоронок, вже стали дійсністю й багато більше. Наше жіноцтво шукає собі вже спеціяльних завдань у громадській роботі. Підшукує собі відновідні ділянки, опановує їх, проникає в нові, щоби заповнити всюди своє місце.

Тому жіночий конґрес буде цікавим етапом у цьому поході. Зясує не тільки пятьдесятьлітні здобутки жіночого руху; їх насуває нам кожний день, кожний річний звіт або загальні збори. Але буде також висловом громадської жіночої думки, покажчиком її громадянської зрілости й сили. Збірним голосом вискаже свої бажання, займе становище до всіх суспільних явищ, що її займають. А головне: дасть напрямні на будуче. Кине нові кличі, які стануть вказівками у дальшій роботі. Бо наш рух мусить на своєму шляху зєднувати два завдання: поруч змагання за жіночу освіту, працю, політичні права, підготовляти жінок на свідомих робітниць і борців за права Народу.

Оце одно й друге треба завжди памятати. Нам треба рівномірно розвивати свої сили. Давні феміністичні кличі про формальну рівноправність жіночу застарілися і впали. Але до фактичної рівноправности нам ще далеко. Стільки питань, проблєм і конфліктів насуває кожний день! Хочби трояке навантаження жінки обовязками матері, господині й звання! Вонож є властивою причиною неохоти, якою стрічає феміністичні кличі молоде жіноче покоління. Або актуальне тепер питання жіночого безробіття, а передовсім редукції заміжньої жінки, яке грозить учителькам у першу чергу. Всі ці проблєми, пекучі й актуальні вимагають розвязки й насвітлення. Треба надіятись, що жіночий конґрес займе до них своє становище.

Л. Б.

ХАРИТЯ КОНОНЕНКО.

В. О'КОННОР-ВІЛІНСЬКА

Мімоза — ніжна, запашна квітка, що стільки насолоди дає людям, але сама від єдиного дотику людської руки соромливо стулює свої листочки і хилить голівку — так схарактеризував проф. Д. Антонович покійну письменницю В. О'Коннор-Вілінську, яку близько знав, у своїй промові над її домовиною, три роки тому.

Влучнішого порівнання тяжко знайти. Сама давала людям багато, але від них не хотіла брати нічого. Розголосу уникала, а тому й не була так широко відомою, як того заслуговувала як письменниця і як громадська діячка.

Валерія О'Коннор-Вілінська народилася в родині багатого дідича на Полтавщині О. О'Коннора, 9-го грудня (ст. стилю) 1866 року. Дитячі роки провела в маєтку батька в товаристві своїх чотирьох братів. Батько письменниці ірляндського походження, був людиною поступовою й демократичною, та ще більш демократичних поглядів була мати з роду Лисенків, а тому діти мали вільний доступ до села та до товариства своїх селянських однолітків і серед них маленька Лора навчилася говорити народньою мовою, приглядулася народнім звичаям, які потім так гарно описала в своїх оповіданнях.

Середню освіту одержала вона в Київі у 8-ми клясовій жіночій ґімназії. Але більший вплив ніж школа, мало на неї оточення, серед якого жила. Родини Лисенків (композитор М. Лисенко був одружений з старшою її сестрою Ольгою), М. Старицького, Косачів, Житецьких та інших визначних українців тодішньої київської громади, серед яких жила вражлива, здібна дівчина, витворили її світогляд та сформували розум і душу. Найближчою приятелькою письменниці з дитячих років була Л. Старицька-Черняхівська і їй присвятила 12-літня Лора свого першого вірша. Живучи у Київі в атмосфері музики, театру, літературних дебат та конкурсів, громадських подій та політичних розмов, починає В. О'Коннор рано пробувати своїх сил на літературному полі. Часто пише вона то сама, то вкупі з Людею Старицькою вірші, оповідання, пєси, які вони самі тут же і виставляли. Часто була вона присутньою при складанні відомого українського словника та всіх тих дебат про українську мову, які при тому відбувались, а тому й шанувала так чистоту мови у своїх творах.

Оці київські враження лягли в основу її споминів, які оце починають друкуватися в „Новій Хаті".

В. О'КОННОР-ВІЛІНСЬКА
підчас свого побуту в Подєбрадах.

Закінчивши ґімназію, вернула В. О'Коннор знову на село й тут уже свідомо і вдумчиво вивчає народнє життя та звичаї. 19-літньою дівчиною відкриває вона у себе на селі українську народню школу і лише визначне становище її родини зберігає її від тих наслідків, які в ті часи загрожували кожному, хто наважувався хоч і приватно вчити української мови у школах. Дуже скоро місцева поліція у приватний спосіб старшого брата Лори, що існування школи відоме їй і що сама вона опинилась під так званим „негласним надзором". Та родинні обставини, продажа по смерти батька рідного маєтку, примушують письменницю і без того виїхати з села. В. О'Коннор стає вчителькою аритметики та ґеоґрафії у Жіночій Середній Епархіяльній Школі у Харкові. Атмосфера застарілости та російського архипатріотизму у школі, гнітить молоду дівчину, але вона знаходить собі відповідну атмосферу поза школою. У скорому часі навкруги неї збирається гурток поступової молоді, особливо студентів Харківського Технольоґічного та Ветеринарного Інституту. Вона починає співпрацювати у поступовій ґазеті „Харковскія ведомості" і містить там цілий ряд оповідань та театральних рецензій. Особливо звертають на себе увагу її етнографічні оповідання „Дід Явтух", „На гробках", „На святвечір" та інші. Друкувались вони російською мовою, але так яскраво передавали народній кольорит і звичаї, що не губили свого значіння.

Одружившись із інж. О. Вілінським, небожем М. Марко-Вовчка, що пізніше був визначним українським діячем, виїздить В. О'Коннор-Вілінська за кордон. Її чоловік продовжував тут свої студії, спочатку в Берліні, а потім у Швайцарії. Тут береться письменниця до докладного вивчення французької мови і потім починає робити переклади французьких поетів. Спочатку Беранже, потім Верлен, Гюґо захоплюють її і вона дає правдиві мистецькі переклади поезій.

Вернувшись до Київа, у 1907 році починає стало співпрацювати у Літературно-Науковому Вістнику, а згодом стає співредактором журналу „Сяйво". У Л.-Н. В. містить В. О'Коннор-Вілінська свої поезії, переклади, оповідання та театральні твори. Повість її „Скарб" вийшла лише в галицькому виданні Л.-Н. В., бо з київського вирізала цю повість московська цензура. З її театральних творів того періоду найбільш відомі: „У предсідателя" — з життя урядовців-земців, що вдаючи з себе великих лібералів, могли загнати

свого кухаря бог-зна куди, лише за невдало приготовану підливу, мініятура „Візіт" і „Сніговий баль". Трьохактова її пєса „Сторінка минулого", надрукована в „Сяйві", йшла в театрі Садовського. Написала вона цю пєсу на прохання М. Садовського після дуже вдалого концерту „Вечір старовинної музики", який влаштувала вона у Київському Дворянському Зібранні. У пєсі „Сторінка минулого" змальоване життя українських дідичів, яке так добре знала письменниця, живучи в тому оточенні. Друга більша пєса на 4-ри дії „У путах" була надто трудною для постановки і не побачила світа. У цей же період (1908 року) виставлено й першу українську дитячу пєсу В. О'Коннор-Вілінської — „Марусину ялинку". До того часу не було в українській літературі ніодної дитячої пєси. В. О'Коннор-Вілінська взагалі й пізніще звертала увагу на дитячий театр і написала ще кілька дитячих пєс: „Подруги", „У школі", а вже на еміґрації переробила вірш Шевченка „У неділю на соломі" для дитячої вистави („Сирітка" — надрукована в „Світі Дитини") та написала дуже влучну дитячу двохактівку „На свій шлях", що в 1932 р. йшла з успіхом у Празі.

По революції бере письменниця якнайживішу участь у народньому Відродженні. 1917 року обрано її членом першого українського парляменту Центральної Ради. Згодом починає вона працювати в міністерстві освіти в департаменті мистецтва, де веде театральний видавничий відділ.

В осени 1918 р. виїздить В. О'Коннор-Вілінська разом із чоловіком з Київа до Швайцарії і вже не вертає більше на Україну. Перебуваючи на еміґрації, спочатку в Швайцарії, потім у Відні, а від 1922 року в Чехії, не кидає вона літературної праці. У Відні, береться до писання свого великого роману „На еміґрації", якого закінчила лише перший том. Писання слідуючого, що мав захопити найцікавіший період еміґраційного життя перервала нагла смерть її чоловіка. В романі „На еміґрації" багато є автобіоґрафічного матеріялу та багато подій, поглядів і думок, які дадуть цінний матеріял майбутньому історикові.

У Подєбрадах — цьому осередку української еміґрації, — бере письменниця живу участь у всіх подіях громадського життя. Гуртується навкруги неї і старше і молодше громадянство і нераз за її порадою, зпід її руки виходили ріжноманітні і вдалі почини. Разом із письменником М. Левицьким улаштовує В. Вілінська дитячий клюб, а пізніше й приватну ґімназію, робить вистави і навіть спеціяльно пише пєсу для місцевих аматорів „По товариськи". Вона співпрацює в журналі „Нова Україна", де містить переклади та оповідання і більшу повість з життя українського села вже з часів революції „Понад Сулою". Коли починає прокидатися життя на Підкарпатті і виходить там дитячий журнал „Пчілка", В. О'Коннор-Вілінська стає одною з перших співробітниць та пише туди цілий ряд дитячих оповідань. В той же час містить свої оповідання та дитячі спогади й у „Світі Дитини". Видає окремою брошуркою написане вже раніше „Первісне життя людини", популярну розвідку про камяний вік. Особливо турбує її недостача лектури для молоді та дитячих пєс. В останні роки життя пише 3-х актову пєсу для молоді „Весна", що надається для вистав у старших клясах ґімназій. При її співучасти повстає у Подєбрадах термінольоґічна комісія, у якій вона віддано працює до останку.

Майже останнім передсмертним її твором були спогади про Старицьких та Лисенків, що дають багатий матеріял з інтимного життя цих родин та громадського життя тої доби.

Щойно в треті роковини її смерти починають появлятися оці спомини. Вони перенесуть нас в атмосферу надій та змагань наших батьків та дозволять відтворити собі живо, яскраво сильветки дорогих їм, незабутніх осіб. А головне: у цьому творі промайне перед нами постать авторки й відзеркалиться ціла її ніжна, мімозна душа.

РОЗПИСУЄМО КОНКУРС!

ХТО ВИКОНАЄ НАЙКРАЩЕ РУЧНУ РОБОТУ?

Любимо вишивати. На білому полотні нанизуємо хрестики як намисто і за кожною ріжноколіровою ниткою снуємо свою думку. Радіємо, коли під нашими руками зарисовується взір.

І воно вдається нам менше або більше. Часом узори й проєкт зливаються в одну гармонійну цілість. А часом псує все враження якась необережна краска або банальне розміщення мотивів. В чому справа?

Усе треба обдумати. Пробувати, обміркувати. І неодну робітку відложити, як невдалу. Доки вже сама вправа не навчить нас відріжнювати взорів після околиці, складати їх відповідно та вистерігатися зайвих красок.

Цікаво! „Нова Хата", яка вже десятий рік приносить узори, рада би збагнути, як їх примінюють та переробляють. Варто відмітити якогось мистця у доборі вишивок та стібів, добре завважити також найчастіші хиби та недомагання. Тому влаштовуємо цей конкурс-змагання у вишивкарстві.

Учасницями конкурсу можуть бути передплатниці „Нової Хати" або члени кооп. „Українське Народнє Мистецтво". Часу є доволі: присилати роботи можна до 15. березня ц. р. Роботи розглядатиме спеціяльне жюрі, якого склад буде поданий у пізніших числах. Вислід конкурсу оголосимо в квітневому числі.

Під увагу приходять усякі роботи. Доріжки, обруси, завіски, настільники, серветки, блюзочки, діточе вбрання. Щоби тільки було вишиване українськими народніми взорами. Їх є великий вибір; коли тільки взяти під увагу таблиці, видані „Новою Хатою" (16 таблиць), маємо вже невичерпане джерело мотивів. Матеріял для виконання теж може бути ріжнородний: сільське полотно, канвове полотно, чеське полотно ітд. Нитки марки C.M.S. поручаємо; вони трівкі й не линяють від прання, ні від сонця.

Жюрі розділить нагороди на три найкращі ручні роботи, а саме:

1. нагорода 50 зол.
2. нагорода 30 зол.
3. нагорода 15 зол.

Окрім того призначено ряд дрібніших нагород для дальших вдатних робіт.

Редакція застерігає собі право поміщувати нагороджені роботи в „Новій Хаті" з точним поданням прізвища власниці.

Прислані роботи зобовязується Редакція відіслати сейчас по розділенні нагород.

Н. КОРОЛЕВА.

ГИМН

„...Та ми, раби, сами не раз не знаєм,
Що робим, по неволі, що — по волі“...
Л. Українка.

Надходить Свят-Вечір...

Скільки разів приходить він до мене на чужині?! І в сльозах, і в смішках, у великому гурті й на самотині. Та звичайно той Свят-Вечір, що наближається, викликає згадку про якийсь давно-минулий. Ось і тепер...

Тоді мені перейшло через двадцять. Здавалось: я мала все, чого могла бажати, а в дійсности — все життя була суцільна прикрість. І на тлі тієї перманентної прикрости, що я мусіла мешкати в Петербурзі, ще більша неприємність: обовязкові — двічі щомісяця — обіди в родині ґенерала Я—бовського, що доводився мені якимсь свояком.

Ґенерал вже давно світив лисиною в „Государственном совєтє“, свої безконечні оповідання-згадки виголошував високим фальцетом і при кожній нагоді підкреслював, що він — „настоящій маларос із Кієва“. І справді, щиро він любив усе, що слід любити „малоросам“: „украінскую ноч“, „малоросійський“ борщ та ковбасу, запіканку, гопак і, „божественния“ українські пісні. Поза тим навряд, щоб мав він якусь яснішу національну уяву, але слово „Україна“ знав. Бо колись, за одним із тих нудних обідів, хтось інший з архаїчних гостей, почувши, що я, в балачці про Монюшка, вимовила „Галька“, а не „Ґалька“, запитав, чи й я — з Малоросії? А я відповіла:

— Ні, я — з України. Або, говорючи точніше — з Волині.

Відповіла так не з національности свідомости, а з юної задиркуватости, бо навчилася цієї термінольоґії з розмов мого тата із письменником А. Кащенком. Але така відповідь не втишила цікавости мого співрозмовника, який запитав далі:

— Так, значіт, такі з Маларосії?

— Е, ні! — втрутився господар. — Малоросія це по той бік Дніпра: Полтава, Чернигів..., а Волинь, Київщина — і прочеє, це — Україна, „батєнька ви мой“! ..

— Панімаю, панімаю... То єсть, правільнєє ґаваря, із Юґо-Западнаво Края...

Такий більш-менш національний характер мали розмови в домі ґенерала Я—го, що, видима річ, мало мене бавило, як і безбарвні спогади ґенераловоі дружини, з походження — Остзейської баронеси, яка до смерти володіла добре лише рідною німецькою мовою...

Згаданого року я не могла виїхати з Петербурґу на Різдвяні Свята, а коли ж мала необережність згадати про це на обіді в ґенерала, — він катеґорично примусив мене провести Свят-Вечір з ними. Лишалося згадати св. Варвару:

„Ступай, Варваро, в олій, бо треба“ й зробити цей веселий день нудним.

І справді, лише вступила я до велитенських покоїв, відразу відчула подвоєну врочисту нудьгу. Шики слуг з „ліцом-щеткой“, схвильована й розгублена ґенеральша, що раз-по-раз нюхала „англійську сіль“ й шарудила, як миша в соломі, товстелезним, цупким шовком своїх спідниць, здитинілий ґенерал, що зараз же почав свої спогади з діб Наполеона чи Суворова й ніяк не міг зрозуміти, що я не бувала свідком ні його згадок, ні його колишніх вражінь. А до цього всього, чимало також столітніх „своїх“ гостей, старомодних, туго накрохмалених, ультра-урочистих, повних святочного очікування.

Із 4. виставки АНУМ у Львові:
Ярослава Музика: Портретна студія.

Кавалїри пропонують дамам „руку бубликом“ й урочистим походом, як ляндґрафові гості в „Тангойзері“, поважно рушаємо до їдальні.

На кожному приборі — букетик із галузочкою ялинки, прикритої карточкою з найменням гостя. За кожним стільцем з височенною спинкою — скамянілий слуга.

Провід переймає ґенерал. Лагодить на висхлих грудях свій „іконостас“, — безчисленну колекцію орденів, робить поважне обличча й хрипливим сопраном виголошує „відповідну“ промову. Вітає, бажає, згадує, пророкує, й знову бажає та вітає. Я прокидаюсь до дійсности, коли господар, нарешті, зміняє тон:

— ...А тепер, коли вже, так сказать, закінчилась частина офіційна, дозволю собі запропонувати нашим, так сказать, козацьким звичаєм традиційні „три чарки“...

Згадуємо, кого слід, згадуємо й „Край, ґде всьо абільєм дишет“, навіть пємо „за Малоросію“. Ґенерал остаточно розмякає і, спершись рукою на стіл, чим приводить в жах ґенеральшу, говорить нескінчені монологи. Ґенеральша непевним поглядом все частіше зиркає на промовця, котрий може „заговоритися“ й сказати якесь слівце, неслушне в присутності слуг. А тому ґенералова „відпускає“ льокаїв.

— Хоч він і член Державної Ради, алеж дуже нестриманий в словах, — говорить вона кожному гостеві, нібп благаючи вибачення й, кінець-кінцем, замикає двері з їдальні.

І саме в час: ґенерал вже встав, випнув груди й декламує „крамолу“ про „золоту примару славної козачої вольниці“, бунчук, булаву...

„...Какое веліколепіе!... Какая красота!... — приходить він до верхів захоплення й, оглянувшись на всі боки, приглушеним голосом додає:

— І всьо, всьо задушілі... Маскалі!...

Дехто спускає очі, дехто похитує головою, я тихенько плещу в долоні. Переходимо до сальону. Тут — усі надії на мене, бо ж „прекрасния малоросійскія" пісні — моя атракція.

Вже мій невеличкий репертуар наближається до кінця. Але слухачі вимагають ще „хоч одну"... Набринькую на роялі й пригадую, що за останнє перебування в Київі чула від О. А. Кошиця нову для мене пісню...

— Тільки, що — хорова, — заповідаю, — але як нескладна. Спробуйте підтягувати, я програю кілька разів мотив.

Скриплять дідугани, мов старі ялини в лісі. Та потроху налагоджується.

— Але ж скажіть слова! — дужче за всіх хвилюється ґенерал.

— „Ще не вмерла Україна, ні слава, ні воля" .

— Прекрасно! Прекрасно!... Що ж це за пісня?

— Гимн...

— Який гимн?...

— Таж український!

Все раптом замовкає. Найбільш отетерів господар. Але враз отямлюється і, скільки може швидко, чимчикує до дверей та торгає за клямку: чи добре замкнено? Потім визирає вікном на вулицю, швидко вертає до роялю й зганяє всіх гостей до тіснішого кола:

— Так заспівайте ж зпочатку сама! Все, все! Аж до кінця!... Я ще ніколи не чув. Ніколи! Навіть не знав, що єсть наш... наш гимн... Тільки не співайте на повний голос...

Я захоплена ефектом. По правді кажучи, собі тільки тепер усвідомлюю вагу факту, що ми маємо „свій гимн". З цікавістю вдивляюся в обличча сивоусих, сивобородих, лисих дідів, що всі притяглися до мене й дивляться на мої уста, ніби з них має ось-ось випурхнути дивовижний птах...

— ...і покажем, що ми браття козацького роду"...

Я—бовський раптом підводить до стелі свої виблідлі очі, побожно, широко вимахуючи рукою, хреститься раз, два, три, пять разів, а по його почервенілому й екстатичному обличчу, по довгих вусах, по блискучих орденах біжать ясні, дрібні краплинки сліз...

На другий день ґенерал не приїхав до мене „з візитою", як годилось. Але на третій день Свят принесли зранку телеґраму:

„Його високопревосходительство .... тихо скончался"...

Потім, вбита горем ґенеральша оповідала, що від Свят-Вечора він не заснув аж до самої смерти.

СВЯТА ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Леся Українка, її творчість, її життя, стоять для нас на висоті недосяжних ідеалів. Непохитно, неуступно стояла вона на раз означеному шляху української поетки. У творчості сконцентрувалась і до послідного віддиху совісно сповняла важке своє звання. Щоби віще, сміле, ядерне своє слово залишити нам, будучим поколінням. І до нині живе воно між нами, хоч тіло її давно погасло. Ми святкуємо її память, як щось світлого, бадьорого, ясного, ми жаліємо, що метеор її творчости так знепацька і за скоро для нас погас. Ми пригадуємо собі взаїмно те, що вона написала, пригадуємо часто, бо тепер щойно розуміємо велич її палкого слова.

Ось перегляд трьох свят, улаштованих у память двацятилітніх роковин смерти Лесі Українки. Ініціяторами їх були робітниці (жіноча реміснича молодь), умові працівники (студентки) і рідношкільний батьківський кружок при хлопячій школі ім. Шевченка. Три протилежні світи, але стремлінням однакові. Усі три свята визначалися старанністю підготовки, і змаганням заховати стилевість програми. Більш гармонійне, одноцільне, видержане було свято студенток і рідношкільне. Менше сконцентроване в стилі було свято ремісничої жіночої молоді. (Бо найбільш переповнене музичними точками не до слів Лесі Українки).

Але мимо того малого недотягнення свято ремісничої жіночої школи „Труд" вийшло дуже добре. Недовгий, приступний, чистою мовою виголошений, реферат, збірна й поодинока деклямація, досить вміло, (місцями нечисто) відспівані хори, гарно випроваджені сценічні картини (уривок із „Лісової пісні" і „На руїнах"). По можности стилеві народні строї і ефектовні помислові костюми власного виконання. Ось усе. Імпровізована сцена була до виступів і танків цілком непридатна. А студентки?

Короткий, ядерний, змістовний реферат Константини Малицької. Милозвучна, дзвінко виголошена деклямація — Марчаківної. Вміле, інтонаційно і дикційно чисто, з експресією, виконане сольо Одарки Бандрівської. Акомпаніямент Шматерівної. Відтворча, надпересічна рецитація Ірини Гургулівної. Півгодинний, старанно опрацьований, але непереглядний реферат Вергановської (переповнений німецькими цитатами), про драматичну творчість Лесі Українки, не торкнувся найголовнішої проблєми неволі й визвольних змагань із неї. Вміла збірна деклямація і сценічна картина „Грішниця" на надто темному тлі (навіть сильветки не зарисовувалися). В уяві деклямація Шкварківної, яку заборонено.

І рідношкільна імпреза. Всесторонно, дуже дбайливо і популярно опрацьований реферат Блянки Баранової. Вміла, з драматичним патосом рецитована, одначе мало модульована деклямація Шкварківної. Прекрасна інсценізація „Сім струн" Лесі Українки у виконанні студенток і ґімназисток-василіянок. Виступ у стилевих одягах-туніках, робив високо естетичне враження. Слабші деклямації поодиноких „струн" ізза треми — психози, яка всіх заразила.

У всіх трьох святах додержано стилю. Разила тільки неточність в початку програми „Труду" і студенток, та їх невміння обчислити з годинником у руці довжину програми. Виїмок творила точність і змістовність рідношкільної академії. Публика дописала тільки частинно („Труд" і Рідна Школа), у студенток не зявилося головно старше громадянство.

КАКТУСИ Й ІХНІ СТІЛЬЧИКИ

Давніше плекали кактуси тільки любителі. Тепер воно стало модним і їх побачите в кожній хаті. Сучасні помешкання не мають місця на буйні листяті рослини. Зрештою занадто залежить нам на сонці, щоби ми його відступали комунебудь. А кактуси милі й скромні сотворіння, не займають нам ні місця ні сонця.

Тому хоч не хоч треба нам погодитися з ними. І не счуємося, коли в нас опиниться збірка. Хтось нам перший екземпляр подарує, другий заміняємо за якусь немодну вже пеларґонію, а третій собі купимо. І вже маємо кактусове вікно й потребуємо кактусового стільчика.

Перш усього треба їй вікно вибрати для них відповідне. Всі роди кактусів потребують світла й сонця. На зиму треба для них підібрати таку шибу, що не відчиняється надто часто. Кактуси, як зрештою і всі квіти не люблять зміняти місця. Тому й переставлювання їх, хочби й на короткий час, не є вказане.

Підливати їх зимою треба рідше як літом. Деякі роди зовсім не потребують підливання зимою, тому що відпочивають. Загально взявши, кактуси дуже невибагливі рослини. Але всеж таки уваги вимагають, коли хочемо, щоби вони розвивалися. Деякі ґрупи привикли до теплої зими й тому треба держати їх в огрітій кімнаті, а деякі знову видержують холод аж до 5° Ц.

Теплої кімнати вимагають:

Mamillaria — (дрібні кактуси), поливати зрідка.

Epiphyllum (листки випростають один із другого). Цвіте в грудні й січні й вимагає тоді нормального підливання і теплого, вогкого воздуху. Підпянки. Коли цвітка зацвила, перестацянки. Коли цвітка зацвила, перестати. Коли відцвите, підливати зрідка. Відпочиває потім аж до вересня. Держати в холодній кімнаті.

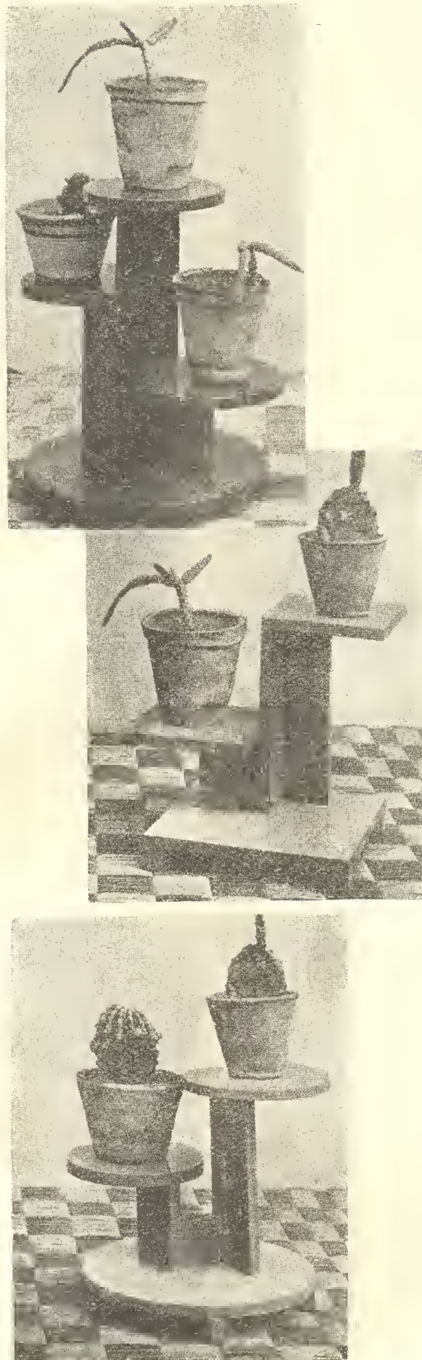

Phylocactus — (кактус листятий). Підливати нормально. Не рушати з місця, а коли зайде потреба, поставити точно на те саме місце і в тому самому положенні. Інакше може не розцвисти.

Cereus (кактуси стовпчикові). Підливати нормально, але дуже обережно.

До холодної кімнати (2—6° Ц.):

Echinopsis і Echinocactus (кулі й стіжки). Підливати зрідка.

Opuntia. — Підливати раз на місяць, коли є вогкий воздух.

Кактусові стільчики стараємося достосувати до рослин. Їхня форма такаж химерна й нерівномірна, як і в кактусів. Тут східці, там поличка, а там, де найменше можна того сподіватись, є придумане ще одно невеличке місце для одного вазонка. Так начеб уся фантазія чоловіка, яка не має применення при сучасних гладких меблях, зосередилася в цьому одному стільчику.

Їх розкрашують яркими красками, полірують, лякують. Звичайно примінюють величиною до одної половини вікна, щоби отвирати для вітрення тільки другу. Наймодніші кактусові полички зі шкла, вони досконало пропускають світло.

Ганна.

ОЛЬГА ЛІЩИНСЬКА.

ЗИМНІ ПЕРЕКУСКИ

Штука кулінарна зміняється з поступом часу. Давно звертали увагу більше на скількість потрав, а нині більше на якість і на її зовнішний вигляд. Влаштування буфету зі своїми перекусками змінилося характеристично. Нема нині гостини без перекуски у формі салати з майонезом — тому варто познакомитися зі способом їх приладжування.

До всіх, майже, зимних мясних перекусок подають майонез, а крім цього салата становить окрему закуску.

Назва майонез є французького походження і датується, як і багато інших підлив, з часів Людвика XIV. Винахід цієї підливи приписують кардиналови Рішеліє, який підчас побуту короля в селі Magnon скомбінував цю підливу до гомара.

Майонез приладжується з жовтків і оливи. На 6 жовтків відмірити 12 ложок доброї оливи. Головним услівям доброго майонезу є відповідна температура оливи, яєць і їхня якість. Зимою легко нагріти, поставити на кілька годин в тепле місце, бо зимна олива скоро вурдиться, а зимні яйця не вбиваються. Втирати зачинаємо жовтка самі. 2 жовтка розтерти, додати трохи соли і кілька крапель цитринового соку, потім доливати також каплями оливу. Квас цитриновий запобігає звурдженні підливи. Втирати треба старанно. Як довго олива не злучилася зі жовтками, так довго не додавати оливи. Дальше додаємо по одному жовтку і знов присолюємо і додаємо цитрини, а потім оливи. Так поступаємо аж доки не втремо всі жовтка. В цей спосіб утираний майонез буде густий і гладкий. Не все однакову скількість оливи проковтнуть жовтка. Треба вловити момент, коли підлива насичена оливою. Наприклад, коли майонез дуже густий і відстає від миски. Якщо майонез завурдиться підчас втирання, (коли за зимна олива), тоді нагріти підливу з мискою в теплій воді, додати 1—2 жовтка і дальше вбивати. Готова підлива є все за густа, — тому треба її розвести водою і вона збіліє. Не лише водою можна розрідити її, але й зимним студенцем, росолом або сметаною. Розріджену приправляємо до смаку білим перцем, цитриною, або оцтом та сіллю. Майонез має бути гострий на смак.

Підливи майонезові мають ріжнородне приміненя. Вживають їх до зимних риб, до дробу і до салати.

Рибу поливаємо вже приладжену на довгім полумиску, уставленому в цілости хребтом до гори, або уложену кусками. Підливу, яка сплине боками, забрати осторожно. Як застигне, вляти до паперової тубки і витискати взори по рибі й по краю полумиска. Ціла краса майонезу полягає на гарному прибранні. Прибрання уріжнороднюється маринованими грибками чи рижками, корнішонами, краяними у вахляр та твердими яйцями, краяними в платки.

Довкола полумиска наложити всяких зимних ярин, як карафіолу, зеленого горошку, фасольку, помідорів, зеленої салати. Всі ярини, крім помідорів, огірків, зварені, приправити як салату з оливою, оцтом і сіллю.

З підливи майонезової приправляється татарська, з тою ріжницею, що додається дрібно січених корнішонів, маринованих грибів і ложку муштарди. Через те підлива набирає гострішого смаку.

Крім перекусок у майонезі робиться зимні перекуски в студенці, який зварити з росолу або з риб. До ґалярети з мяса треба доброго росолу, — до рибної — смак виварений з голови і остей риби. На 1 л. рідини додати 8 листків желятини і 3 білка розбити з 2 ложками води, 1 ложкою оцту, додати розмочену в зимній воді желятину, на це вилляти горячий росіл, вимішати добре і розварити. Опісля відставити на край кухні, щоби не кипіло. По часі білок осяде, а рідину перецідити через полотно, зливаючи потрохи. Як перецідиться, простудити переливаючи ложкою. Як зачне тужіти, вляти трохи до форми на дно і застудити, потім наложити варених ярин, покраяних у півмісяці, зірки, яйці, покраяні в платки і зілляти трохи ґаляретою. Коли застудяться, наложити краяної риби і залляти рештою студенцю. Перед поданням занурити скоренько в горячу воду і викинути на полумисок.

Індика, качку, курку покраяні й уложені на полумиску залляти студенцем. Рештою студенцю майже цілком стужілою, декорується полумисок через тубку паперову.

Зимний студенець переховати через кілька день в холодному місці. Вистачить розігріти його, прохолодити і залляти мясо. Майонез можна гарно прибрати студенцем, звареним із телячих ніжок, спарити окропом, потім варити з яриною, прочистити білком, закрасивши на золоту краску шафраном, на брунатне кармельом, на рожевий тертим буряком, на червону алькермесом і застуджений кожний зосібна покраяти в ріжні паски, зірки та кістки, уложити взір довкола полумиска. Коли за рідкий, огріти, додати желятини (на 1 л. рідини 2 листки).

Французька салата. Зварити в солоній воді ярини, як: моркву, селеру, петрушку, горошок, калярепу, осібно буряк, бараболю, покраяти в дрібну кістку і 2 винні, пообирані яблука. Додати $1/4$ кґ. посіченої шинки, якщо цю салату призначено на перекуску. Коли вона є додатком до якогось мясива, тоді шинки не треба. Приладжену ярину вкидати по пригорщі до майонезової підливи, розведеної сметаною. Поставити в холодному місці, прибрати вареними яйцями, помідорами, корнішонами, капарками, редьковцею, подібно як при рибі.

Салата з оселедців. Вимочити 2 оселедці, очистити з остей, покраяти в дрібну кістку. У грубшу кістку покраяти 2 яблука, 2 зварені бараболі, корнішони, 1 січену цибулю — вимішати з майонезовою підливою, прибрати і поставити в холодному місці.

Смачні є ріжні салатки з риб. Рибу зварену і покраяну в платки, уложити на полумиску, залляти татарською підливою і прибрати довкола ріжними яринами.

Салата а ля Дюма. 10 дкґ. варених бараболь перефасувати, додати три перетерті сарделі, три дрібно січені корнішони, 5 дкґ. перетертих варених буряків, 2 дкґ. тертого хріну, 1 дкґ. січеної цибулі, одну ложку муштарди, 3 твердо варені перетерті жовтка, 1 дкґ. оливи і 1 дкґ. оцту і соли до смаку. Всі додатки добре вимішати, уложити стіжкувато на полумиску або мушлях і подати до анґлійської печені.

Салата бараболяна. Півтори кґ. варених бараболь покраяти в тонкі платки з 3 жовтків, пів л. оливи, ложочки муштарди, соли, перцю й цитрини, зробити майонез, розвести водою або сметаною. Добре додати 1—2 ложки горячої води, а бараболя злучиться добре з майонезом. Подається до зимного мяса.

ЛЕЩАТАРСЬКЕ ВБРАННЯ

Темносиній лещатарський костюм. Шапочка, шалик і пояс плетені ярким гуцульським узором. Такі самі капчурі.

Воно здержує неодну з нас від цього роскішного зимового спорту. Зразу здається великим видатком: лещата, штани, черевики... Кожне з цих предметів стає непереможною перешкодою, особливо, коли зіставити їх докупи. Але поодиноко?

Попробуймо справляти собі лещатарський одяг постепенно. Першого року лещата (це найважніше), пізніше черевики (покищо їх можна позичити), а вкінці штани (між тим можемо вдягати спортові братові або чоловіка). Всі дальші приналежности це дрібнички. Шапка, рукавиці, вітрівка, це вже видаток невеликий для того, що сам уміє плести, чи переробляти зі старого.

Найважніше, — це лещата. Коли купуємо, чи замовляємо їх, найкраще порадитися тут із досвідченим уже лещатарем. Оцінка дощок та вязання вимагає вже лещатарської рутини. Загальною вказівкою може послужити те, що слої дерева мають рівно бігти до краю лещат. В противному випадку могли би краї лещат відломлюватися. Довжину лещат міримо висотою постаті з випрямленою в верх рукою. Лещата повинні сягати до горішнього краю долоні. Коли думаємо вживати лещат на плоскому терені, вибираємо довші й вужчі. На гірські прогульки беремо ширші дошки, себто лещата туристичні. Особам легким і худим вистачають лещата коротші, важким постатям потрібні довші, тому що короткі легко западались би.

Вязання лещат таке ріжнородне, що не можна тут подавати якихнебудь вказівок. Треба тільки вважати, щоби не було за тяжке і скомпліковане. Кийки можуть бути бамбусові або ліщинові.

Лещатарські черевики мають особливий вигляд. Купуємо їх у спортових крамницях або замовляємо у шевців-специялістів. Пересічна ціна черевиків не повинна тепер переступати 40 зол., а в деяких спортових складах можна дістати черевики вже за 25 зол. Черевики повинні бути з подвійної шкіри й окуті. Їх треба законсервувати. Вони щоправда стратять полиск, але стають непромокальними. Смари ладимо собі в такий спосіб: 100 ґр. вазеліни, 60 ґр. парафіни розпустимо в горшку, вложеному до горячої води і вимішаємо потім із 200 ґр. терпентини. Горячим розчином треба намазати черевики зверху і внутрі (далеко від огню). Одначе, коли кому залежить на елєґантности лещатарського вбрання, може черевиків не смарувати. Для короткого бігу і для вправ треба їх тільки намазати якимсь товщем. Вони зберігають тоді гарний полиск.

Шкарпитки повинні бути вовняні, грубі. Найкраще вбрати дві пари; одні тонші під спід, а другі грубші зверху.

На грубші скарпитки годяться знаменито гуцульські капчурі, викінчені барвистим, своєрідним узором. Вони освіжують прекрасно одноманітність лещатарського одягу. Взагалі лещатарське вбрання, як не можна краще, надається для таких своєрідних модифікацій. Воно є звичайним убранням гірських мешканців і подібне своїм кроєм до чоловічого гуцульського одягу. Тут годяться капчурі, баранячий плетений пояс і колірова шапочка-клепаня. Також можна прикрасити всі шви штанів і кабата коліровою обміткою з ріжнобарвних волічок.

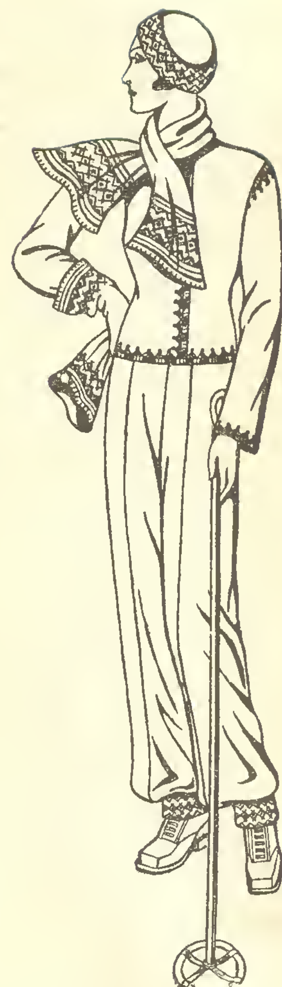

Брунатний лещатарський стрій, прикрашений кольоровою обміткою. Пестрий шалик і рукавиці.

Варто би примінити гуцульські взори при плетенні на дротах. Наші гуцулки роблять це майстерно при капчурах. Прекрасно повинна виглядати така шапочка, або шалик із „олениками" або „пташками" на тлі білого мерехтячого снігу. Саме в лещатарському спорті, який любується в розмаху та ярких красках, повинні знайти своє примінення соковиті гуцульські взори.

Але вертаймо до шкарпиток. Панчіх найкраще не вживати зовсім, тому що вони вимагають підвязок, а нам треба без них обійтися. Під лещатарські штани найкраще годяться довгі трикотові підштанки.

Штани повинні бути з грубого й гладкого матеріялу. До волохатого легко чіпляється сніг. Можуть бути темносиньої або брунатної краски.

Светра не варто носити зверху. До нього легко прилипає сніг. Найкраще вживати флянелевих або диветинових блюзок, а на них вбирати вітрівки або кабатики з того самого сукна, що й штани. Найновіші

моделі показують вузькі камізельки, або суконні блюзки, замикані американським замком. Тут уже найлекше обійтися тим, що є старого дома. Одначе перестерігаю перед надто яскравими блюзками, тому що початкуюча лещатарка звичайно незугарна й пестрим одягом тільки звертає на себе зайву увагу.

Шапка повинна добре заходити на вуха. Шалик не конче потрібний, але як предмет декоративний має своє оправдання. Рукавички грубі вовняні з одним палюхом. Зверху можна ще натягнути брезентові.

Коли візьмемо під увагу, що черевики можуть придатися нам у літі при гірських проходах, то властивим зимовим видатком є тільки лещата й штани, отже в сумі яких 40 зол. разом.

Знаю, що дехто зітхне, прочитавши оці поради й відложить їх на кращі часи. Але... це тільки тому, що лещатарське вбрання — новий незвичний видаток. Ніхто не завагається видати далеко більшу суму на вечірню сукню, яку вдягнемо два-три рази в зимовому сезоні. Отже тут треба вибирати: паркет задимленої салі чи мерехтячу сніжну площу.

Лещатарка.

РІЖНІ ВІСТИ

Чайний вечір Кружка ім. Ганни Барвінок. Наша редакція ділилася зі своїми читачками вістками про сходини, реферати, передсвяточні ярмарки й інші імпрези рухливого Кружка ім. Ганни Барвінок, який має на своїй голові удержання першої львівської дівочої школи. Дня 9. XII. уладила старшина Кружка для відміни сходини з легкою розривковою програмою. На програму вчора зложилося скрипкове сольо п. Стефи Левицької, знаної нашій публиці з виступів в „тріо" сестер Левицьких і сольовий спів п. Покотило. Повний гумору й дотепу реферат п. К. Малицької про те, ким і коли впроваджено загально вживані тепер предмети: вилки, рукавиці, капелюхи, парасолі, хусточки до носа, витворив веселий настрій, що залишився до кінця вечірки. Розльосовано на вечорі картину Я. Музикової, її дар для Кружка.

Курси Кооперативи „Труд" у Львові. Кооператива „Труд" у Львові урядила в осені м. р. ряд практичних курсів, які закінчено з кінцем грудня. *Курс куховарства* та домашнього господарства вела п. Ольга Пеленська-Ліщинська, фахова вчителька з заграничними кваліфікаціями, що вела свого часу подібні курси в Коршові заходами „Сільського Господаря" Курс „Труду" був призначений в першу чергу для учениць

(Докінчення на ст. 12)

ВІД ВИДАВНИЦТВА

Веселих Свят! Гукаємо всім читачкам, і давним і новоприбулим. З Новим Роком у житті та в видавництві.

І не счулися, як минув один довгий рік праці. Вже його маємо за собою й сміючись згадуємо його й невигоди. Добре, що минули! І згадку про неточних передплатниць, незаплачені рахунки і т. д. не переносім до Нового Року. Бо їх напевне в ньому не буде. Не можна ж припускати, щоб у ювилейному нашому році, десятому році „Нової Хати", хтось відмовив передплату, або не заплатив її в час.

Одначе варто злегка перебігти минулий рік і зясувати собі те, що в ньому було добре й гарне. Передовсім повість Мішель Даве, легку й ніжну мов павутиння історію молодої дівчини, перекладу Софії Куликівної. Потім цікаві, злобні й дотепні балачки Надійки, що висловлюється про всі „суспільні язвища" безмежно щиро. А потім новельки Ірини Вільди, що наводить неіснуючі в нас ситуації у своїх фейлетонах. Спортові нариси Дори Біленької, що мають загріти до спорту й закостенілих лінюхів. А вкінці анкета: З жіночого будня — перерізи найбільш поширених жіночих професій.

Практична частина, поширена цього року в господарську анкету про розподіл гроша, показала ріжні системи господарювання. Фахові статті, господарські поради, косметичні вказівки давали, як звичайно, багато практичного матеріялу.

Вже й не говоримо про льосування! Як воно поскоботало нерви, загріло дожиданням, порадувало дарунками! Шкода, що так скоро скінчилися, оці перегони в точності. Зате предкладаємо тепер інше, шляхотніше змагання: конкурс на найкраще виконану й скомпоновану ручну роботу (гл. стор. 6).

Але подумаймо про майбутнє. Перш усього маємо за шану представитися вже в зміненому вигляді: 28 сторінок. Ми поширили свій обєм на цілих чотири сторінки! І то на користь практичної частини. Елеґантні моделі, доповнені актуальними світлинами, займають тепер 10 сторінок, себто більшу третину числа. Ручні роботи, ілюстровані мистецькими світлинами Ст. Щурата, збогатилися також у свіжу сторінку. На ній провадитиме Міка Бачинська-Зелена свій трикотарський курс. Лекші й трудніші стібки на гачок і дроти, дадуть змогу опанувати на протязі року всі роди плетінок. А четверту сторінку прилучено до господарської частини. Її провід обняла в цьому році Ольга Пеленська-Ліщинська, відома як фаховець у справах домашнього господарства.

Оця практична частина матиме як завжди, свої безплатні додатки. Чотири колірові таблиці взорів, що появляться квартально, два аркуші взорів із моделем фелону та хоругви, два аркуші кроїв в літньому й осінньому сезоні. Окрім того можна замовляти крій до кожного моделю за невелику оплату в адміністрації часопису.

Неменші несподіванки приносимо й у редакційній частині. Починаємо містити повість-мемуари Валерії О'Коннор-Вілінської. Оці її спомини про родину Лисенків і Старицьких, вперше появляються друком. Далі слідують розмови з актуальними людьми, живі фейлетони, цікаві балачки й анкети на актуальні теми.

А вже яке льосування принесе цього року „Нова Хата"! Цікаве, хвилююче, сензаційне... Тільки, цього не можна зраджувати вже тепер. Одно тільки скажемо: приготовляється!

ВАЛЕРІЯ О' КОННОР-ВІЛІНСЬКА.

СТАРИЦЬКІ Й ЛИСЕНКИ

Людмила Старицька-Черняхівська у віці 6 літ.

Тобі, моя Людічко, ці спогади. Перебігаючи їх, ми переживемо з тобою ще раз наше спільне минуле.

З 1879 р.

I.

В Київському оперному театрі одбувався концерт Лисенка.

Було повно-повнісенько людей. Чотири ряди льож, оздоблені позолотою і червоним оксамитом, були густо засіяні урочистою юрбою, а внизу, як килим, склалися одна при одній людські голови.

Пишне освітлення, пишне вбрання.

Таке звище підносило й звичайних глядачів, а тим паче хуторянську дівчинку, що тільки напередодні уперше приїхала до великого міста з далекого маєтку на Полтавщині. Вона дивилася і слухала, як зачарована, все більше потопаючи у враженнях.

Весь той залюднений театр гучно вітав кожну появу Лисенка, кожне його виконання.

Співці співали по італійськи і по українськи. Найбільше оплесків дістав Ляров після романсу „Мені однаково" і молода Лисенкова дружина в ніжно-блакитній сукні, що після італійської арії з проводом орхестри, заспівала „Дощик". Їх викликали тричі.

У перерві вийшли з ложі й подалися коридорами і сходами в таємничу глибину лаштунків і напів-освітленої сцени. Там нова юрба, привітання, розмови.

Перед остовпілою хуторянкою зявилася кругловида дівчинка її віку, в рожевій сукні з чотирьохкутнім вирізом на шиї, що здалася їй недосяжно елеґантною. Вона була, як дома, в тому чарівному краю. Їх познайомили і сказали їм, що вони кузинки.

Ті дві дівчинки були: Людя Старицька і Лора О' Коннор, себ-то я, авторка цих спогадів. Стояли вони, дивлячись одна на одну: городянка з недовірям і легкою погордою до прилизаної зачіски і немодної сукні хуторянської кузинки, а та — збентежена свідомістю своєї недоладности, несмілива, засоромлена.

В цей мент підійшов до них сам Микола Вітальович Лисенко в усій пишноті сьогоднішнього свята, той самий „Коля", що цього літа сидів поруч із Лорою на веранді їхнього хуторянського дому, і жартуючи, так допікав їй, що вона в роздратованні не могла вимовити нічого іншого, як тільки: „Ну Коля бо..., ну Коля бо!..."

Тепер він, усміхаючись, легенько ляпнув її по голові і спитав:

— А що, подобається тобі концерт?

О, то вже не той свояк, чоловік сестри Олі, що сидів на рундуці в Миколаївці, а найзнатніша особа в театрі. Хуторянка враз зрозуміла це і його ласкава увага до неї підбадьорила її і упевнила.

Дві дівчинки знову глянули одна на одну. То був значний для них мент. З того часу вони стали найближчими друзями на все життя.

II.

Минуло кілька день. Лора опинилася в помешканні Старицьких на розі Театральної площі і Театральної вулиці.

Простора вітальня з мягкими меблями, килимами, високим дзеркалом і балакучими дівчатками здалася їй новим принадним царством. Там вона враз почула себе вільно, весело, гарно.

Перед дзеркалом стояла Софія Віталівна Старицька,*) прибрана іти до театру. З тим зайшов сюди і Микола Вітальович. Михайло Петрович Старицький вийшов раніше.

Яка вона була молоденька, Софія Віталівна, на свої скоро тридцять років! Як дівчинка! І гарнесенька! З ніжним дитячим обличчам.

Першій дочці, Мані, було десь тринадцять років, але вона здавалася далеко старшою, рано розвинена. Людя теж видавалася рівнолітькою Лорі, хоча була на рік з місяцями молодша за неї; а ще дві малих: Оксана і Оля.

Дивно було дивитись на таку молоденьку матір, що годилась би тим дочкам за старшу сестру.

Бо вийшла вона заміж чотирнадцяти років, а в пятнадцять була вже у неї Маня.

Оповідали, що батькові Софії Віталівної, Віталію Романовичу, довелося їхати до архирея за дозволом на шлюб, бо Соня й Міша не хотіли й чути про довге дожидання.

Найгарніша з чотирьох дочок була Оксана, найрозумніша — Людмила, а весела й вигадлива — Маня.

III.

Про Манині штукарства оповідали нераз дідуньо й бабуня.

Коли вони жили в Таращі, де дідуньо, Віталій Романович Лисенко був повітовим маршалком, у них перебували якийсь час Маня і Людя.

Мав приїхати до них архирей. До тих відвідин приготувалися в домі і насамперед подбали заховати в далеку кімнату пятилітню Маню, що-б не наробила

---

*) Дружина Михайла Старицького, а сестра Миколи Лисенка.

якого бешкету. Вона усе настирливо намагалася побачити гостя.

Приїхав архирей. Його посадовили на софі й почалася чемна розмова.

Коли враз перед остовпілою бабунею зявилася Маня зі старанно прилизаною головою і, швиденько підійшовши до архирея, перехрестилася перед ним, упала навколішки і стукнула лобом об діл.

Архирей розчулився таким привітанням. Він солодко вимовив:

— Яка мила дівчинка!

Підвів її з долу і посадив до себе на коліна. Маня, пишаючися, дивилася на бабуню з виразом переможця, і погляд її говорив: „тепер до мене ніхто не доступиться!"

*

Святкували якийсь царський день.

У повітовому місті упорядили відповідну урочистість.

Бабуня і дідуньо виїхали в одкритому ландо і взяли з собою дітей, щоби прогуляти їх по вулицях.

Місто заквітчалося стягами, а на площі поставлено високий поміст, на якому сидів жидівський оркестр.

Саме, як підїздили, заграли царський гимн. Машталір затримав хід. І тут не встигли збагнути, як Маня вискочила з екіпажу, вмить опинилася на естраді і, на диво всім численним присутнім, стояла там, розмахуючи в захопленні рукою; жиди підбадьорували її, киваючи в такт головою.

По наказу дідуня, лакей, що сидів поруч кучера, схопив Маню і вернув до екіпажу, а бідна бабуня без тями од скандалу звеліла швидче вертати додому.

*

Коли Людя підросла, Маня забрала її під свою деспотичну владу. Людя корилася і виконувала Манині вигадки.

Дитячі штуки набирали вже іншого характеру. У старій, закинутій, садовій альтанці влаштували вони щось подібного до каплички, прибравши зеленими гілками, квітками й іконками так, щоб ніхто того не знав. Кожного ранку, поки ще всі спали, щоб не бачили, дівчатка вилазили з своїх ліжок, через вікно стрибали в сад і бігли до каплички. Там вони падали ниць на хвилину в таємничому релігійному натхненні і так само нишком вертали до своєї кімнати і лягали спати. Маня непохитно вимагала виконання того ритуалу і без милосердя стягала з ліжка бідну Людю, коли тій хотілося спати.

*

Маленька Людя була іншої вдачі: стримана, хоч часом із вибухом незрозумілого гніву й упертости.

Гуляючи по шляху, вона було спиниться перед якимсь камінчиком і каже: „Бідний камінчик, він тепер лежить тут і всі його штовхають, а колись він був частиною високої гори і ніхто не міг доступитися до нього".

Чи був то вплив казок Андерсена, яких дуже любили в домі, або сентіментальної фрейлен Марі?

*

Само собою, що з Маніною заповзятістю їй нераз доводилося зазнати батьківського гніву або кари, але це не так то легко давалося старшим: Маня кричала, сперечалася, здіймала справжній скандал.

Одного разу батько, щоб припинити її галасування, замкнув її в кімнату. Це було зимою. Тоді Маня упала додолу і кричала на весь дім:

— Ти тиран! У нас не батько, а тиран! Людя, вискочи надвір, застудись і умри на злість йому!

Людя палко заступалася за Маню і нарешті діти перемагали, бо набридало морочитися з ними, та й до того Старицьким огидне було всяке насильство.

(Далі буде).

Твори Василя Стефаника. Досі не було в нас збірного видання творів Василя Стефаника. Частина розкинена по ріжних збірках, з яких деякі давно вичерпані, інші знову, друковані по журналах і часописах, для загалу недоступні. В останніх часах написав Василь Стефаник кілька нових оповідань, які досі ніде не були друковані. Все це робило необхідним видання збірного видання творів цього найбільшого сучасного українського письменника.

Ювилейний Комітет, який оснувався з нагоди 60-ліття Стефаника видав роскішне видання творів Стефаника в одному томі, в обмеженій кількости — 1000 примірників. — Книжка видрукована у великому форматі 4°, на гарному папері з ілюстраціями передових українських мистців-ґрафіків. Ціна книжки: переплет в ціле полотно зл. 20.—, в півполотно зл. 15.—.

Замовлення й гроші слід висилати виключно до „Центробанку" у Львові, вул. 3 Мая 15, на р-к „Твори В. Стефаника". Конто П. К. О. 143.467.

Кожний, хто любить гарну книжку, повинен замовити Твори Василя Стефаника.

Почтову належитість заглачено гуртом.
Należytość pocztową uiszczono ryczałtem.

Видає Кооператива „Українське Народне Мистецтво“.
Редакція і Адмінстрація: Львів, Ринок ч. 39., І. пов.

За Редакцію відповідає МАРІЯ ГРОМНИЦЬКА.
З друкарні Вид. С-ки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.

ЦІНА ЧИСЛА ЗОЛ 1.50.